

Posudek disertační práce Mgr. Martina Moravce

„Archeologie vzdělávání“

128 str. textu, seznam literatury a dalších zdrojů (str. 129 – 146), 23 příloh (tabulky, obr., ad.)

Práce M. Moravce je v českém kontextu průkopnickým počinem, neboť význam vzdělávání v oboru archeologie není dosud zdaleka doceněn a chybí také soustavné teoretické i empirické bádání na tomto poli. Autor se problematice veřejné archeologie dlouhodoběji věnuje a pro studium zvoleného tématu přispělo také jeho pedagogické vzdělání i praxe.

Po obecném úvodu vymezuje stručně cíl své práce, za který si zvolil archeologii a vzdělávání v České republice a komparaci její úrovně se situací v dalších vyspělých zemích. Hlavní téma doplňují dílčí otázky (vývojové tendence v archeologickém vzdělávání, věk a skupiny, na něž se vzdělávání orientuje, vztah vzdělávání a ochrany historického dědictví). Po sugestivně pojednané pasáži věnované významu práce (vhodnější by bylo nazvat tuto část „význam tématu“) definuje základní pojmy. Při vymezení archeologie vychází z koncepce svého školitele a v případě vzdělávání pak z českých pedagogických prací charakteru úvodu do studia, encyklopedie a slovníku (Průcha, Průcha a kol.). Při definici archeologického vzdělávání a archeologické vzdělávací instituce se opírá výlučně o nepočetné práce českých autorů, kteří se problematice věnovali (Bouzek, Bureš, Hajšman a kol., Malina, Matoušek, Neustupný, Tichý). Dále člení přístupy ke vzdělávání v archeologii na 4 základní proudy či přístupy, pro které nachází opory v literatuře (anglo-americký, střeoevropský, střeozemní – lépe snad střeodomorský ?, euroasijský) a do pátého řadí všechny ostatní (nezařazený). Ne zcela jasný je v této části práce smysl pasáže „Prostředky použité ke zpracování práce“ (1.4), kde autor vyjmenoval kromě diplomové práce programové aplikace (Word, Excel, editor obrázků) a svůj fotoaparát.

Kap. 2 je nazvána „Stav teoretického poznání“, kam Moravec řadí stručný vývoj pedagogiky a didaktiky ve vztahu k archeologii a dále zdůvodňuje a rozebírá již výše zmíněné přístupy ke vzdělávání v archeologii.

V kapitole 3 nás autor seznamuje s okruhy řešených problémů, které zřejmě rozšiřují cíle výzkumu vytčené v kap. 1 a které označuje jako „obecné otázky“ (historický vývoj vzdělání v archeologii, současný stav archeologického vzdělávání ..., poměr archeologického vzdělávání mládeže a dospělých, vztah mezi vzděláváním v archeologii a ochranou historického dědictví; str. 22). Dozvídáme se však také, že hlavním cílem práce je „zachytit současný stav mezi archeologií a vzděláváním ve vytyčených zájmových územích“ (str. 22). Dále přistupují čtyři „základní otázky“ (Kdy začít vzdělávat v archeologii, koho vzdělávat v archeologii, jak účelně

vyučovat základy archeologie na středních a základních školách, jsou archeologii obeznámení lidé skutečně ohleduplnější k archeologickým památkám ?; str. 23). Nakonec vymezuje dvě sféry, v nichž bude problémové okruhy sledovat, a to akademickou a neakademickou, v jejichž rámci vymezuje dalších celkem 24 dílčích otázek.

V kap. 4 přistupuje autor k vymezení metodiky výzkumu. V charakteristice předpokládaných postupů jsme seznámeni s tím, že využije studium „všech písemných pramenů“, za něž považuje „odbornou i populárně-naučnou literaturu, osobní korespondenci atd.“ (str. 27) a dále kombinaci metody „historizujícího výkladu“ a „logizujícího pojetí výkladu“ dle E. Neustupného (str. 27). Dále jmenuje „metody výběru skupin přístupů k archeologii“ (tamtéž), které zakládá bez dalšího upřesnění na zahraničních studijních cestách (Asie, Středomoří, střední Evropa, Pobaltí). „I přes všechny nástrahy a útrapy, které výzkumné cesty přinesly...“ (str. 31) dospěl k vymezení oblastí s odlišnými přístupy ke vzdělávání v archeologii, které jsou identické s oblastmi, které již uvedl v úvodní kapitole (viz výše). Nakonec zmiňuje autor „socio-demografické metody“, které aplikoval jen částečně (str. 27-28). V podkapitole „Řešení projektu“ podrobněji rozebírá jednotlivé metody. V případě „socio-demografické metody“ překvapí „reprezentativní“ vzorek respondentů. Dozvídáme se, že z institucí v České republice a na Slovensku vyplnily dotazník pouze dvě instituce a rozhovor se uskutečnil vždy s jednou „kompetentní osobou“ na katedrách archeologie v Plzni, Helsinkách, Talinu, Rize a Ho Či Minově městě (přistupují ještě 2 další instituce ve Vietnamu), tedy celkem se sedmi akademickými respondenty ! Další zdroj informací charakterizuje jako „Nepřehledné a zároveň nesystematizované množství informací...“ získané od zaměstnanců památkových zón, muzeí, skanzenů apod. (str. 34), což je stěžejní přijatelné vymezení.

Výsledky svého bádání jsou předloženy v kapitole 5 („Dosažené výsledky“), které jsou členěny do dvou částí, a to na vzdělávání v akademické a neakademické sféře. Jedná se o jádro práce, kde na 84 stranách M. Moravec zevrubně rozebírá sledovanou problematiku a hledá odpovědi na vymezené otázky. Spektrum sledovaných aspektů problematiky se zdá vyčerpávající a vhodně členěné. Autor se opírá především o literaturu a početné internetové zdroje. Hlavní výtka směřuje k metodické stránce, neboť se v kapitole mísí rozbor s interpretací a místy také s návrhy řešení situace. Za další nedostatek považují minimálnímu využití možností vlastního empirického výzkumu, jehož více než omezenou aplikaci se Moravec nepříliš přesvědčivě pokusil vysvětlit v kap. 4.2. Navíc výsledky získané strukturovanými či polostrukturovanými rozhovory a dotazníky nejsou ověřitelným způsobem využívány (odkazy na získané prameny podle standardů sociálních věd). Chybí také přehledné shrnutí výsledků, tedy odpovědi na více než tři desítky otázek položených v úvodu, které musíme hledat v textu. V početných případech se setkáváme s nepříliš vhodnými formulacemi, které nepatří do odborného archeologického textu a v některých případech dokonce s nejasnými pasážemi.

Šestá kapitola „Archeologicky vzdělaná veřejnost – památky v bezpečí?“ má charakter povýtce proklamativní, přičemž bychom předpokládali spíše syntetizující pasáž. Stručný závěr (kap. 7) se také nevyhnul tomuto duchu.

Přes celou řadu nedostatků považuji disertační práci M. Moravce za užitečný úvod do dosud opomíjené problematiky vzdělávání v archeologii, který (nejenom) v našem prostředí dosud zcela postrádáme. Proto doporučuji práci k obhajobě.

V Plzni 17. 8. 2012

Doc. PhDr. Pavel Vařeka, Ph.D.